

СТОПАНСКА АКАДЕМИЯ “Д. А. ЦЕНОВ” – СВИЩОВ

Вх. № 928.00-33/1505.2025

Рецензия

за придобиване на образователната и научна степен “доктор” по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (счетоводство)“

Рецензент: проф. д-р Анета Денева
проф. д-р в област на висше образование: 3. Социални, стопански и правни науки, професионално направление: 3.8. Икономика, Научна специалност: „Икономика и управление (индустрия)“
катедра „Индустириален бизнес и предприемачество“,
СА „Д. А. Ценов“, гр. Свищов

Автор на дисертационния труд: Десислава Стойчева Александрова докторант по докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (счетоводство)“, катедра „Счетоводна отчетност“

Тема на дисертационния труд: Актуални аспекти на счетоводната система на публичните предприятия, регистрирани на БФБ

Основание за представяне на рецензията: участие в състава на научното жури по защита на дисертационния труд съгласно Заповед №811/01.09.2025 г. на Ректора на СА.

I. Общо представяне на дисертационния труд:

Обем: Дисертационният труд се състои от **229** страници и включва: увод – 8 стр., три глави, изводи, заключение и приложения. Изложението е от 198 страници и в него са включени 7 фигури и 12 таблици.

Структура: В предложената разработка са обособени три логически обвързани и добре балансирани по обем глави. Уводната и заключителната части са оформени съгласно изискванията и изцяло изпълняват своята основна роля. Към всяка една от главите има *формулирани изводи*.

Литература: Списъкът на използваната *литература* е от 12 страници. В него са посочени общо 113 източника, от които – 37 на кирилица и 76 на латиница.

Приложенията са 5 и са съставени от ключови показатели за ESG представянето, GRI Индекс таблица, чек-лист за преодоляване на предизвикателствата при внедряване на ESEF в счетоводните системи на публични предприятия, регистрирани на БФБ, технически детайлизиран чек-лист за реализиране на възможностите и предимствата от внедряването на ESEF в счетоводството на публични предприятия и списък с въпроси за полуструктурирано интервю. Те са с обем от 17 страници.

II. Преценка на формата и съдържанието на дисертационния труд.

Публичните предприятия, регистрирани на БФБ, играят важна роля в икономиката на страната, като предоставят голям брой работни места, създават икономически растеж и осигуряват важни продукти и услуги за обществото. В този контекст, счетоводната система има съществено значение за управлението на тези предприятия, като осигурява ясно и прецизно отчитане на финансовото им състояние и резултати. Тя в своя интегритет е от основно значение за икономическото и финансовото развитие на страната и изпълнява ключова роля в управлението на тези предприятия, взаимоотношенията им с инвеститорите и обществото, както и в управлението на риска и съответствието с регулаторните изисквания.

Дисертационният труд на Десислава Стойчева Александрова е насочен към една твърде важна тема – счетоводната система в публичните предприятия, регистрирани на БФБ, но разгледана в контекста на инструмент за подобряване на прозрачността, управлението на риска и вземането на инвестиционни решения, вкл. на финансовия пазар в страната. Докторантът демонстрира висока степен на познаване на изследваната проблематика. Темата е подходящо избрана и представлява интерес както за науката, така и за стопанската практика. Нейната актуалност е ясно, коректно и достатъчно аргументирано защитена от докторанта.

Обект на изследване са публичните предприятия, регистрирани на БФБ.

Предмет на изследване са актуалните измерения на техните счетоводни информационни системи.

Тезата на дисертационното изследване е логично обвързана с останалите атрибути на проучването - *Съществуват възможности за оптимизиране на счетоводната система на публичните предприятия, регистрирани на БФБ с цел повишаване на качеството и прозрачността на информацията в изготвяните от тях финансови отчети.*

Основната цел, която си е поставил докторантът е да се анализира счетоводната система на публичните предприятия, регистрирани на БФБ, като се акцентира върху теоретичните аспекти, приложимата отчетна рамка и практическите измерения. В процеса на изследване се проучват възможности за оптимизиране на счетоводната система и взаимодействието и със съответните регулаторни изисквания за повишаване на доверието на заинтересованите страни в отчетната информация на тези предприятия. Правилното формулиране на основната цел на изследването и на конкретизиращите я задачи е позволило конструирането на препоръки за професионалното развитие на персонала и отграничаването на основните насоки за оптимизиране на счетоводната информационна система на публичните предприятия.

За провеждане на изследването е използван комплекс от методи и подходи. Широко застъпени са историческия метод, анализ и синтез, дескриптивен метод и др. Като приложени подходи могат да се посочат – индуктивен, дедуктивен, системен, системно-ситуационен и др. Използван е подходящ математически и статистически инструментариум.

Въведените *ограничения* кореспондират *пряко* с изследователската теза и подпомагат нейното изпълнение.

Разглежданата проблематика е активно разработвана в редица изследвания. В специализираната литература основните дискусии са свързани с прилагането на Международните стандарти за финансово отчитане (МСФО), както и с ролята на корпоративното управление за повишаване на прозрачността. Въпреки това налице са редица практически и методологични предизвикателства, които изискват по-задълбочено изследване - адаптацията към новите регулации за нефинансова отчетност и устойчивост, трудностите при прилагането на дигитални формати за отчетност – като

ESEF (European Single Electronic Format) и XBRL (eXtensible Business Reporting Language), както и интегрирането на ESG показатели в годишните финансови отчети. В резултат на извършено емпирично проучване са изведени несъответствията между теорията и практиката, произтичащи от регулаторната среда (ESEF, ESG) и дигиталната трансформация. На тази база са предложени възможности за оптимизиране на счетоводната система и професионалното развитие на персонала, с цел повишаване ефективността на финансовата комуникация и стратегическата роля на счетоводството.

В глава първа са представени теоретичните аспекти на счетоводната система. Извършен е преглед на нормативната уредба и регулациите на отчетността на публичните предприятия, регистрирани на БФБ и са изведени особеностите на внедряването на интегрираната отчетност. Паралелно с това са разгледани функциите на счетоводната интегрирана система в управлението на публичните предприятия, регистрирани на БФБ и са представени приложните аспекти и социалната отчетност на тази система. Идентифицирани са възможностите за нейното оптимизиране.

Обект на разглеждане във втора глава са новите стандарти на ESEF. За целта е анализирана тяхната регулаторна рамка и са представени основните предизвикателства при тяхното интегриране. Специално внимание е отделено на интегрирането на ESG отчетността в ESEF като конкурентно предимство на предприятията от обществен интерес.

Глава трета е с практическа насоченост. Тя представя извършеното емпирично проучване на функциите, осъществявани от съставителите на финансови отчети в предприятията от обществен интерес. Водеща теза на изследването е, че интегрирането на функциите на съставителя на финансови отчети и директора за връзки с инвеститорите може да доведе до по-добра координация в процеса на корпоративно разкриване на информация, което от своя страна би намалило регулаторните рискове и би повишило доверието на инвеститорите. Емпиричното изследване е проведено чрез полуструктурирани интервюта със съставители на финансови отчети в публични предприятия, с цел установяване реалното състояние на счетоводните практики и предизвикателствата пред тяхното оптимизиране. В резултат от проучването се установява необходимостта от: интегриране на функциите на съставителя на финансови отчети и директора за връзки с инвеститорите; подобряване на отчетността и прозрачността; подобряване на комуникацията и възможностите за обратна връзка. Формулирани са следните насоки за оптимизиране на счетоводната информационна система на публичните предприятия: Интегриране на стратегически финансов мениджмънт; Дигитализация на счетоводната отчетност; Повишаване на финансовата и нефинансовата прозрачност; Усъвършенстване на вътрешния контрол и одитните механизми; Инвестиции в обучение и развитие на счетоводния персонал; Активна комуникация с регулаторните органи и инвеститорите.

Обемът на дисертационния труд, илюстративния материал – общо 7 фигури и 12 таблици, както и обработената научна литература отговарят на изискванията за подобен род научни изследвания.

Дисертацията се отличава със стегнат и гладък изказ, добро познаване и правилно прилагане на научния апарат, способност за анализ и синтез.

При разработването на дисертационния труд са спазени правилата на научната етика. Докторантът демонстрира добро владение не само на специфичната терминология по темата на дисертацията, но и на използваните подходи и методи за анализ. Това е атестат за наличие на необходимите компетенции относно дефиниране на научно-изследователски проблем, разработване и верификация на хипотези, оценяване на резултатите от изследването, очертаване на нерешени или недостатъчно решени в практиката проблеми и на бъдещи стъпки за тяхното преодоляване.

Литературните източници са цитирани коректно, като е спазен утвърдения стил на цитиране.

Авторефератът в обем от 37 страници отразява адекватно структурата и съдържанието на дисертационния труд. По своята форма и съдържание той напълно съответства на изискванията за неговото разработване.

III. Научни и научно-приложни приноси на дисертационния труд.

Научните и научно-приложните приноси на дисертационния труд могат да бъдат търсени в следните насоки:

1. В резултат от целенасочено проучване на специализираната литература и действащата нормативна уредба е изяснена значимата роля на счетоводната информационна система (СИС) за ефективното управление, финансовия мениджмънт и осигуряването на стратегическа информация в публичните предприятия, регистрирани на БФБ и са формулирани подходи и принципи за оптимизация на СИС.
2. Анализирано е въздействието на ESEF и ESG регулациите върху счетоводната система на публичните предприятия на БФБ и на тази база са идентифицирани ключовите трансформации в практиката, породени от XBRL и нефинансовите показатели. Формулирани са основни предизвикателства и стратегически възможности за повишаване на прозрачността и доверието. Предложени са конкретни насоки за адаптиране на контролните механизми и информационни системи, с цел ефективно съответствие и дългосрочна конкурентоспособност на капиталовия пазар.
3. Въз основа на резултатите от проведено емпирично проучване е аргументирана необходимостта от съвместяване на функциите на съставителя на финансови отчети и директора за връзки с инвеститорите в публичните предприятия, регистрирани на БФБ. Очертани са несъответствията между теорията и практиката, произтичащи от регулаторната среда (ESEF, ESG) и дигиталната трансформация.

Така изтъкнатите приноси са авторски, реални и значими за икономическата наука и практика.

Докторантът представя 5 публикации по темата на дисертацията – две статии и три доклада, публикувани в нереферирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове. Три от публикациите са самостоятелни.

С така представения списък, докторантът доказва, че отговаря на минималните национални изисквания, като набира 36 точки (при необходимими 30) по област 3. Социални, стопански и правни науки, ПН 3.8. Икономика, по реда на ЗРАС в Р България.

IV. Критични бележки, въпроси и препоръки по дисертационния труд.

Добра е *идеята* на докторанта след отделните глави да направи обобщения и основни изводи. Част от тях са добре систематизирани и ясно открити, но други се нуждаят от прецизиране.

Посочен е броя на извършените интервюта, но никъде не става ясно колко предприятия реално са обхванати. Би могло по-добре да се обоснове размера и структурата на извадката – с. 133-134

В заключението сполучливо са направени *обобщения и основни изводи*. Но е пропуск, че именно тук докторантът не е посочил и обосновал, *в каква степен и къде в дисертацията са реализирани целта и задачите и потвърдена докторската теза*.

Направените критични бележки не са от принципен характер и не могат да повлияят съществено върху положителната оценка на съдържателната част на дисертационното изследване.

V. Обобщено заключение и становище.

Дисертационният труд на Десислава Стойчева Александрова е задълбочено самостоятелно изследване на актуален и ясно формулиран научен проблем – актуални аспекти на счетоводната система на публичните предприятия, регистрирани на БФБ.

Авторът демонстрира възможности за успешно провеждане на самостоятелно научно изследване и правилно интерпретиране на резултатите от него.

Това ми дава основание за категорична *положителна оценка* и с пълна убеденост препоръчвам на научното жури да *присъди на Десислава Стойчева Александрова образователната и научна степен „доктор“* в професионално направление 3.8. Икономика, докторска програма „Счетоводна отчетност, контрол и анализ на стопанската дейност (счетоводство)“, катедра „Счетоводна отчетност“.

Дата: 29.09.2025 г.

Рецензент

(проф. д-р А. Денева)